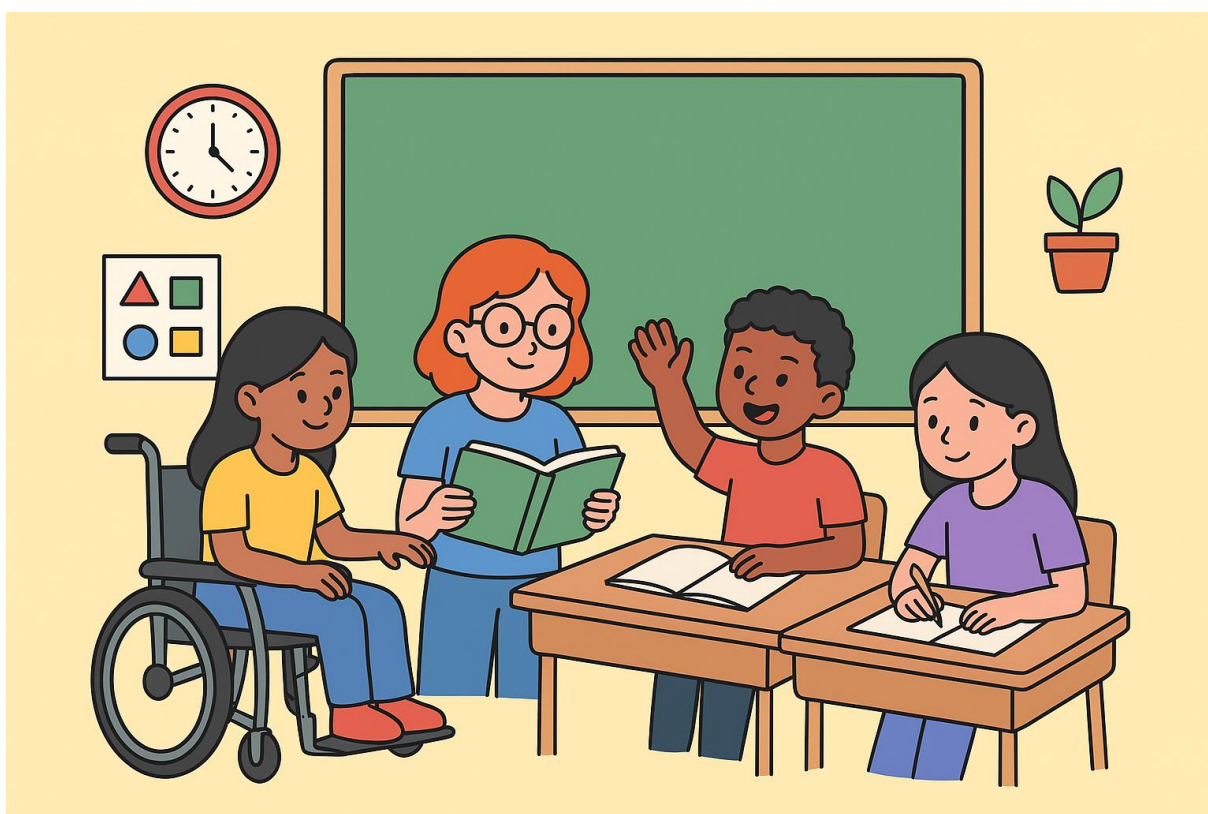

Digitalni priručnik za učitelje

INKLUZIVNA I DIFERENCIRANA NASTAVA

Strategije za uvažavanje različitosti u učionici

Autorice:

Zrinka Josipović

Jasenska Domazet

Branka Paškuljević Turniški

IZDAVAČ

Osnovna škola „Grigor Vitez“, Osijek

ZA IZDAVAČA

Hrvoje Brod, prof.

NASLOV

Kretanjem do znanja

AUTORICE

Jasenska Domazet, dipl. učit.

Zrinka Josipović, dipl. ing. građ.

Branka Paškuljević Turniški, prof.

UREDNIKA

Branka Paškuljević Turniški, prof.

PROJEKT

IN&OUT-doprinos pozitivnom i zdravom školskom ozračju kroz inkluzivno učenje i učenje na otvorenom

Broj projekta: 2024-1-HR01-KA122-SCH-000239350

Osijek, 2025.

**Sufinancira
Europska unija**

Erasmus+
Obogaćuje živote, širi vidike.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe Europske unije. Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Sadržaj

O priručniku	6
Uvod u inkluzivno obrazovanje.....	8
Prepreke inkluzivnom obrazovanju.....	9
Potporna različitim skupinama učenika	10
• Učenici s teškoćama u razvoju	10
• Učenici pripadnici manjinskih skupina	11
• Učenici s jezičnim barijerama	11
• Učenici iz obitelji slabijeg imovinskog statusa	11
• Nadareni i talentirani učenici	12
Specifične potrebe učenika i podrška	13
Razumijevanje kognitivnih vještina i poteškoća u učenju	13
Strategije podrške učenicima s teškoćama.....	15
ADHD – rad s učenicima s poremećajem pažnje (usporeno ili ubrzano).....	15
Disleksija – rad s učenicima koji imaju teškoće čitanja, a često i pisanja	17
Autizam – potreba za prilagođavanjem okruženja, predvidljivim uzorkom i strukturom aktivnosti te vizualnim prikazima	18
Pravovremeno prepoznavanje i ispunjavanje potreba učenika.....	20
• Pristup i podrška učenicima s teškoćama	22
○ Važnost individualiziranog pristup.....	22
○ Uloga stručnog tima u škola	23
○ Suradnja s roditeljima	23
Veza između inkluzivne i diferencirane nastave.....	24
Inkluzivna nastava - planiranje.....	25
○ Prilagodba nastavnih materijala i aktivnosti.....	25
○ Korištenje različitih metoda poučavanja.....	25
○ Stvaranje pozitivne i poticajne atmosfere u razredu	26
Diferencirana nastava	27
Tradicionalna ili diferencirana učionica?	28
• Područja diferencijacije	28
○ Sadržaj	29
○ Proces	29
○ Proizvod	30

Poznavanje učenika	30
Fleksibilno grupiranje	32
Organizacija učionice	32
Vrednovanje i praćenje napretka	33
• Korištenje različitih metoda vrednovanja:	33
• Praćenje napretka svakog učenika	33
• Dokumentiranje napretka i prilagodba nastave	34
• Alati za vrednovanje i praćenje napretka	34
○ Rubrike	34
○ Portfoliji	34
○ Izlazne kartice	35
○ Samovrednovanje	35
○ Dnevnik refleksije	35
Kako to može izgledati u praksi - metode i tehnike	35
TEACCH metoda za učenike s poremećajem iz spektra autizma	36
Pomodoro tehnika za učenje	36
Socijalne priče	38
Načini obrade novih tema	38
Pristup smanjenog podražaja	39
RAFT metoda	39
Think-Tac-Toe metoda	40
Jelovnici učenja	41
Višerazinski zadaci	42
Video i online materijali	43
Diferencijacija nastave	43
Rješavanje izazovnog ponašanja	43
Autizam	43
ADHD	43
Alati za izradu slikopriča	44
Primjeri radnih listića	45
Zaključak	50
O autoricama	51
Literatura	53

**Različitost je imati mjesto za stolom,
inkluzija je imati glas, a pripadnost je
imati mogućnost da se taj glas čuje.**

Liz Fosslien

O priručniku

Ovaj priručnik nastao je kao izravan rezultat učenja i intenzivne razmjene iskustava autorica s učiteljima i stručnjacima iz Slovenije, Španjolske, Portugala, Švedske, Italije, Litve i SAD-a tijekom dva tečaja na temu inkluzivnog obrazovanja.

U studenom 2024. godine, autorice su sudjelovale na tečaju „Understanding and supporting students with ASD and ADHD” u Italiji te na tečaju „Inclusive education for all” u Španjolskoj. Na ovim edukacijama, prikupile su dragocjene teorijske uvide i praktična znanja o pristupu učenicima, prepoznavanju njihovih specifičnih potreba i metodama rada.

U današnjim se učionicama susrećemo s izuzetnom raznolikošću učenika. Kako svaki učenik donosi svoj jedinstveni skup vještina, predznanja, interesa i potreba, **temeljni je zadatak učitelja pomoći mu da u potpunosti ostvari svoj potencijal.**

Kroz poglavlja ovog priručnika, autorice jasno pokazuju zašto su diferencirana i inkluzivna nastava ključni pristupi za stvaranje istinski podržavajućeg obrazovnog okruženja.

Priručnik nudi niz praktičnih smjernica i savjeta koji pokrivaju sve faze inkluzivne prakse: od toga kako prepoznati individualne potrebe učenika, preko fleksibilnijeg organiziranja učionice i nastave, pa sve do primjene strategija za pomoć učenicima.

Cilj ovog priručnika je pružiti učiteljima konkretnu podršku u promišljanju i primjeni koncepta učionice u kojoj **je različitost prepoznata kao vrijednost, učenje postaje dostupnije za sve, a iskustvo učenja pozitivno za svakog učenika.**

Uvod u inkluzivno obrazovanje

Inkluzivno obrazovanje suvremeni je odgojno-obrazovni pristup čiji je glavni cilj osigurati svim učenicima jednak pristup obrazovanju te prevladati strukturne prepreke i stereotipe sustava koji ga čine nesposobnim odgovoriti na heterogenost potreba učenika. Razumijevanje inkluzije razvijalo se kroz povijest, od razdoblja segregacije i izolacije učenika s teškoćama, preko integracije koja ih je smještala u redovite škole bez nužne prilagodbe sustava, do današnjeg inkluzivnog pristupa koji aktivno radi na uklanjanju barijera i prilagodbi okoline.

Inkluzivno obrazovanje cijeni raznolikost i jedinstven doprinos koji svaki učenik donosi u učionicu. U istinski uključivom okruženju, svako se dijete osjeća sigurno i ima osjećaj pripadnosti. Učenici i njihovi roditelji sudjeluju u postavljanju ciljeva učenja i u odlukama koje se tiču njih, a školsko osoblje ima obuku, podršku, fleksibilnost i resurse za njegovanje, poticanje i odgovaranje na potrebe svih učenika. Inkluzivno obrazovanje temelji se na vrijednostima jednakosti, socijalne pravde te prihvatanja različitosti i jednakih mogućnosti u obrazovanju. Odnosi se na sve učenike, uključujući učenike s teškoćama u razvoju, posebnim obrazovnim potrebama, invaliditetom (SEN ili SEN(D)), kao i učenike u nepovoljnom položaju koji dolaze iz ranjivih društvenih skupina.

Prepreke inkluzivnom obrazovanju

Postoje različite prepreke koje mogu ometati provedbu inkluzivnog obrazovanja. Te prepreke mogu biti strukturne, društvene ili individualne. Neke od najčešćih prepreka su:

- **Nastavni plan i program**

Kruti i nefleksibilni nastavni planovi i programi često ne omogućuju prilagodbu sadržaja ili metoda rada kako bi se zadovoljile potrebe učenika s različitim sposobnostima, interesima ili stilovima učenja.

- **Predrasude i stereotipi**

Negativni stavovi i uvjerenja prema učenicima s teškoćama ili iz ranjivih skupina mogu utjecati na njihovo prihvaćanje u razredu i spriječiti njihovo ravnopravno sudjelovanje.

- **Nedostatak sredstava**

Financijska ograničenja često onemogućuju škole u nabavi potrebnih nastavnih pomagala, stručne podrške ili edukacije za učitelje, što otežava pružanje kvalitetne inkluzivne nastave.

- **Nedostatak opreme i pristupačnost**

Školski prostori i oprema često nisu prilagođeni učenicima s tjelesnim oštećenjima ili drugim specifičnim potrebama, što im ograničava pristup nastavi i školskim aktivnostima.

- **Emocionalni problemi**

Učenici s emocionalnim teškoćama ili teškoćama u ponašanju mogu imati izazove u socijalnoj interakciji, regulaciji emocija i sudjelovanju u nastavnom procesu, što zahtijeva dodatnu podršku.

- **Obrazovni problemi**

Specifične teškoće u učenju, poput disleksije ili poremećaja pažnje, zahtijevaju individualizirani pristup, prilagodbu sadržaja i metode rada kako bi učenici postigli svoj puni potencijal.

- **Nedostatak podrške i osposobljavanja za nastavnika**

Mnogi nastavnici osjećaju se nedovoljno osposobljeno za rad s raznolikim skupinama učenika i trebaju kontinuiranu edukaciju i stručnu podršku kako bi uspješno primijenili inkluzivne metode.

Potpora različitim skupinama učenika

- **Učenici s teškoćama u razvoju**

Za ove je učenike ključno osigurati individualizirani pristup temeljen na njihovim specifičnim potrebama. To uključuje prilagodbu kurikuluma, korištenje alternativnih komunikacijskih metoda, pružanje dodatne podrške u učenju te suradnju sa

stručnim timom i roditeljima radi stvaranja podržavajućeg okruženja.

- **Učenici pripadnici manjinskih skupina**

Važno je stvoriti sigurno i poticajno školsko okruženje za ovu djecu. To uključuje uvažavanje i slavljenje njihove kulture i povijesti te organiziranje redovitih susreta za roditelje kako bi dobili potrebnu podršku i savjete.

- **Učenici s jezičnim barijerama**

Učenici s jezičnim barijerama, poput stranih državljana ili povratnika, te učenici čiji je materinski jezik drugačiji od jezika školovanja trebaju sustavnu jezičnu podršku. To uključuje prilagodbu nastavnih materijala, dodatnu nastavu hrvatskog jezika, poticanje vršnjačke pomoći te blisku suradnju s roditeljima kako bi im se olakšala prilagodba na novo jezično i kulturno okruženje.

- **Učenici iz obitelji slabijeg imovinskog statusa**

Potrebno je prepoznati i ublažiti utjecaj socijalnih i ekonomskih izazova na učenje. To se postiže pružanjem dodatne individualne podrške u savladavanju gradiva, osiguravanjem pristupa potrebnim resursima (poput udžbenika, školskog pribora, računala ili pristupa internetu), te stvaranjem poticajnog i razumijevajućeg okruženja u školi koje smanjuje osjećaj stigme.

• **Nadareni i talentirani učenici**

Iako se često percipiraju kao učenici bez potrebe za posebnom podrškom, nadareni učenici zahtijevaju obogaćen i produbljen kurikulum kako bi ostvarili svoj puni potencijal. To uključuje diferencirane aktivnosti koje potiču kritičko mišljenje, kreativnost i rješavanje složenih problema, mentorski rad, te mogućnosti sudjelovanja u izvannastavnim aktivnostima i projektima koji odgovaraju njihovim specifičnim interesima i sposobnostima.

Na kraju, važno je istaknuti da postoje i druge skupine učenika s posebnim potrebama koje zahtijevaju prilagođen pristup, poput kronično bolesnih učenika ili onih koji se suočavaju sa socio-emocionalnim poteškoćama.

Specifične potrebe učenika i podrška

Razumijevanje kognitivnih vještina i poteškoća u učenju

Kognitivne vještine obuhvaćaju skup sposobnosti i mentalnih procesa koji nam omogućuju snalaženje u svakodnevnom životu, rješavanje problema te učinkovitu prilagodbu ponašanja i učenja. One uključuju, primjerice, pažnju, percepciju, pamćenje, mišljenje i jezične sposobnosti. Kod učenika, razvoj kognitivnih vještina ključan je za uspješno usvajanje novih znanja i vještina u školskom okruženju.

Posebno važnu ulogu u procesu učenja ima pamćenje, jer ono omogućuje pohranjivanje i prisjećanje informacija koje učenici trebaju kako bi usvojili nastavne sadržaje, povezivali nova znanja s prethodnim iskustvima te primjenjivali naučeno u različitim situacijama.

Pamćenje je kompleksna kognitivna funkcija i obuhvaća različite vrste, među kojima su:

- **Osjetilno pamćenje:** početna faza pamćenja koja vrlo kratko zadržava informacije pristigle putem osjetila (vida, sluha, dodira, mirisa, okusa).
- **Kratkoročno pamćenje (radno pamćenje):** omogućuje privremeno pohranjivanje ograničene količine informacija potrebnih za obavljanje trenutnih zadataka, poput praćenja uputa učitelja ili rješavanja matematičkog zadatka.
- **Dugoročno pamćenje:** omogućuje trajno pohranjivanje informacija. Ono uključuje:
 - **Implicitno pamćenje**, koje se odnosi na automatske radnje i navike (npr. vožnja bicikla).
 - **EksPLICITNO pamćenje**, koje podrazumijeva svjesno prisjećanje činjenica ili događaja. EksPLICITNO pamćenje dalje se dijeli na:
 - **Semantičko pamćenje** (znanje o činjenicama, pojmovima i općem znanju).
 - **Epizodično pamćenje** (sjećanja na osobna iskustva i događaje).

Oštećenje pojedinih kognitivnih funkcija, uključujući različite vrste pamćenja, može značajno otežati učenikovo funkcioniranje u školi. Primjerice, teškoće u radnom pamćenju mogu otežati praćenje nastave ili izvršavanje višeslojnih zadataka, dok poteškoće u dugoročnom pamćenju mogu utjecati na sposobnost prisjećanja naučenih informacija.

Stoga je **prepoznavanje teškoća u učenju prvi korak u pružanju odgovarajuće podrške učenicima**. Teškoće se mogu manifestirati vrlo različito – od problema s koncentracijom, razumijevanjem zadataka, pamćenjem informacija, organizacijom rada, pa sve do emocionalnih teškoća povezanih sa školskim iskustvom. Pravodobna identifikacija tih teškoća omogućuje učiteljima i stručnom timu planiranje individualiziranih strategija koje učenicima pomažu da maksimalno iskoriste svoje potencijale i uspješno sudjeluju u obrazovnom procesu.

Strategije podrške učenicima s teškoćama

U radu s učenicima koji imaju specifične teškoće iznimno je važno primijeniti individualizirani pristup i prilagoditi strategije podrške kako bi se odgovorilo na njihove specifične potrebe. Različite teškoće zahtijevaju različite pristupe, a kvalitetna podrška može značajno smanjiti prepreke u učenju i svakodnevnom funkcioniranju učenika. Neke od preporučenih strategija uključuju:

ADHD – rad s učenicima s poremećajem pažnje (usporeno ili ubrzano)

- **Učenici s ADHD-om često svijet doživljavaju drugačije** – njihova pažnja, brzina razmišljanja i razina energije mogu varirati, što zahtijeva poseban pristup u nastavi.
- Prednosti učenika s ADHD-om:

- rado preuzimaju inicijativu i vole biti uključeni u aktivnosti
- mogu se snažno koncentrirati na zadatak ako ih tema zanima (tzv. hiperfokus)
- uporni su i ne odustaju lako kad im je nešto važno
- **puni su energije, kreativni, imaju originalne ideje i često razmišljaju izvan okvira**
- znatiželjni su i često postavljaju neočekivana, zanimljiva pitanja
- Potrebno je prilagoditi način rada kako bi se iskoristile njihove jake strane i smanjile poteškoće, primjerice:
 - **zainteresirati učenike** kroz natjecateljske, interaktivne ili kreativne aktivnosti
 - uvesti novine ili zadatke koji učenicima daju **osjećaj hitnosti i važnosti**
 - paziti na **preopterećenost** – prepoznati znakove iscrpljenosti ili frustracije i reagirati na vrijeme
 - omogućiti češće, kratke pauze kako bi se učenici "resetirali" i ponovno usredotočili
 - koristiti **jasne, kratke i konkretne upute**, uz višestruko ponavljanje ključnih informacija
 - strukturirati aktivnosti u manje korake kako bi učenici lakše pratili što se od njih očekuje

Disleksija – rad s učenicima koji imaju teškoće čitanja, a često i pisanja

- Učenici s disleksijom često imaju poteškoće s čitanjem, pisanjem ili razumijevanjem pisanog teksta, no istovremeno mogu biti izuzetno kreativni, vizualno orijentirani i talentirani za razna područja.
- Preporučuje se primjena različitih strategija kako bi im se olakšalo učenje i rad:
 - koristiti **jasne, jednostavne i izravne upute**, govoriti sporije i jednostavnijim jezikom
 - angažirati **više osjetila u učenju** – kombinirati vizualna, auditivna i taktilna pomagala kako bi informacija do učenika došla različitim putevima
 - koristiti **rimu, ritam i ponavljanje** – pomaže učenicima u pamćenju i razumijevanju pojmova
 - osigurati **vizualna pomagala** poput slika, simbola, piktograma ili grafičkih organizatora koji olakšavaju razumijevanje sadržaja
 - **izbjegavati javno čitanje** jer može izazvati stres, nelagodu i dodatno opterećenje za učenika
 - omogućiti pristup pisanim materijalima unaprijed ili u digitalnom obliku kako bi učenik imao više vremena za čitanje i razumijevanje
 - koristiti **asistivnu tehnologiju**, primjerice čitače teksta ili aplikacije za pretvaranje teksta u govor

- **usmjeriti se na njihove snage**, poput kreativnosti, vizualnog mišljenja ili sposobnosti za rješavanje problema na nekonvencionalan način
- **stvarati podržavajuće i nenametljivo okruženje**, u kojem se naglasak stavlja na razumijevanje i napredak, a ne na brzinu čitanja ili ispravnost pravopisa.

Autizam – potreba za prilagođavanjem okruženja, predvidljivim uzorkom i strukturom aktivnosti te vizualnim prikazima

- Djeca s autizmom često imaju **izraženu potrebu za rutinom, predvidljivošću i strukturom**, što im pomaže osjećati se sigurno i smanjuje razinu anksioznosti.
- Okruženje treba biti jasno organizirano, **vizualno označeno i podijeljeno na funkcionalne prostore** (npr. prostor za rad, igru, odmor), kako bi učenici lakše razumjeli gdje se što događa i što se od njih očekuje.
- **Vizualizacija, vizualizacija, vizualizacija!**
 - vizualni prikazi koriste se za bolje razumijevanje i komunikaciju
 - vizualne asocijacije pomažu u lakšem shvaćanju i definiranju zadatka

- vrlo je korisna uporaba slikovnih društvenih priča koje prikazuju očekivana ponašanja i situacije iz svakodnevnog života
- kod neverbalnih učenika mogu se koristiti PECS ili PODD sustavi komunikacije
- društvene priče i simboličke igre pomažu učenicima razumjeti društvene situacije i pravila
- Trajanje i količina aktivnosti unaprijed su poznati i **prikazani vizualnim rasporedom**, npr. kroz kartice **“najprije/zatim”**, rasporede za prijepodne, poslijepodne ili cijeli dan. To djeci daje osjećaj sigurnosti i predvidljivosti.
- Aktivnosti se detaljno razrađuju u vizualnim prikazima, što omogućuje **predviđanje sljedećih koraka i pripremu na promjene**, potiče neovisnost učenika i smanjuje njihovu napetost.
- Aktivnosti treba **razbiti na manje, lako razumljive korake** – jednostavni zadaci koji se postupno nadograđuju, uz **jasne i konkretne upute** za izvršavanje.
- Ako učenik ima teškoća u verbalnom izražavanju, dobro je ponuditi **fond riječi, simbola ili slika** kako bi mogao izraziti svoje potrebe, želje ili odgovore.

Ove strategije nisu univerzalne za sve učenike, već ih je potrebno prilagoditi individualnim potrebama, interesima i

sposobnostima svakog učenika kako bi se stvorilo inkluzivno i podržavajuće okruženje za učenje.

Pravovremeno prepoznavanje i ispunjavanje potreba učenika

Kako bi učenici dobili adekvatnu podršku, važno je utvrditi njihove specifične potrebe. Učitelj u tome nije sam, već se oslanja na interdisciplinarni pristup.

- **Utvrdjivanje potreba:** Učitelji se pritom najviše oslanjaju na liječničke dijagnoze, dokumentaciju i informacije koje im pruža obitelj učenika. Važno je naglasiti da učitelj nije stručan niti ovlašten postavljati dijagnoze, niti se to od njega očekuje. Njegov je zadatak pratiti ponašanje i napredak učenika, bilježiti eventualne teškoće i surađivati sa stručnom službom škole. Stručni suradnici škole dužni su učitelju pružiti potrebna objašnjenja, stručnu pomoć i sudjelovati u izradi prilagođenih kurikuluma temeljenih na baznom kurikulumu koji razvija sam učitelj. Škola također osigurava potreban materijal, resurse, prostore za izvođenje nastave, kao i, po potrebi, pomoćnika u nastavi. Kada je poznata dijagnoza ili specifična potreba učenika, učitelj može, koristeći sve dostupne resurse, usmjeriti svoje djelovanje na zadovoljavanje potreba učenika i olakšavanje procesa učenja.

- **Specifičnosti pojedinih predmeta:** Svaki nastavni predmet ima svoje specifične zahtjeve zbog sadržaja koji se poučava. Zbog toga je važno prilagoditi metode i tehnike rada u skladu s prirodom predmeta i individualnim potrebama učenika.
- **Svatko ponekad ima posebnu potrebu:** Vrijedi podsjetiti da svatko od nas, u određenom trenutku, može imati posebnu potrebu. Stres, bolest, emocionalne poteškoće ili trenutačni životni izazovi mogu utjecati na našu koncentraciju, pažnju ili emocionalnu stabilnost. Ako uzmemo u obzir sve čimbenike koji mogu osobi poremetiti svakodnevno funkcioniranje, shvaćamo da se granica između učenika s posebnim potrebama i ostalih učenika često zasniva samo na stupnju izraženosti teškoća, a ne na njihovoj kvaliteti ili vrsti.
- **Sličniji smo nego što mislimo:** Od ljudi za koje mislimo da imaju ozbiljne poteškoće **razlikujemo se upravo po stupnju izraženosti određenih simptoma, a ne po njihovoj prirodi.** To nas podsjeća koliko **je važno njegovati kulturu razumijevanja, empatije i uključivosti u školama.**
- **Vidljivo i nevidljivo:** Neke teškoće su jasno vidljive, poput fizičkih invaliditeta, dok su druge nevidljive, poput poteškoća u međuljudskim odnosima, komunikaciji, pažnji ili emocionalnoj stabilnosti. Uzroci tih teškoća mogu biti različiti – potreba za strukturom, za individualizacijom pristupa, za suradnjom i povezanošću, za vizualizacijom

informacija ili drugim specifičnim načinima rada. Učiteljeva je uloga biti dovoljno osjetljiv i pažljiv kako bi prepoznao znakove nevidljivih teškoća i na vrijeme reagirao.

Prepoznavanje potreba i pravodobno pružanje podrške temelj su inkluzivnog obrazovanja. Time učitelji ne samo da pomažu učenicima u savladavanju školskih izazova, već stvaraju sigurno i poticajno okruženje u kojem se svaki učenik može razvijati i osjećati prihvaćeno.

• Pristup i podrška učenicima s teškoćama

U radu s učenicima s teškoćama od iznimne je važnosti primijeniti individualizirani pristup. **Svaki je učenik jedinstven — različitih sposobnosti, interesa, načina učenja i emocionalnih potreba.** Zbog toga nije moguće primijeniti jedno rješenje na sve, nego je nužno prilagoditi nastavu tako da se maksimalno iskoriste potencijali svakog pojedinog učenika.

○ Važnost individualiziranog pristup

Jedan od temeljnih alata za pružanje sustavne i kvalitetne podrške učenicima s teškoćama je Individualizirani obrazovni plan (IOP). IOP se izrađuje na temelju dijagnoze ili procjene stručnog tima i omogućuje jasno definiranje ciljeva učenja, nastavnih metoda, potrebnih prilagodbi i načina praćenja učenikovog napretka. Ovaj dokument pomaže nastavnicima da planiraju sadržaje i aktivnosti u skladu s mogućnostima i

potrebama učenika, te da redovito procjenjuju učinkovitost pružene podrške.

○ **Uloga stručnog tima u škola**

Učitelj nije sam u procesu pružanja podrške učenicima s teškoćama. U školama važnu ulogu ima stručni tim, koji obično čine pedagog, psiholog, logoped, socijalni pedagog i drugi stručnjaci. Ovi stručnjaci surađuju s učiteljima kako bi:

- procijenili sposobnosti i teškoće učenika,
- izradili individualizirane programe,
- pružili savjete o nastavnim strategijama i prilagodbama,
- osigurali podršku u kriznim situacijama,
- sudjelovali u savjetovanju roditelja i učenika.

Stručni tim ima ključnu ulogu u stvaranju inkluzivnog okruženja, gdje se učenici osjećaju prihvaćeno i sigurno, a učitelji dobivaju potrebne smjernice i podršku za kvalitetan rad.

○ **Suradnja s roditeljima**

Roditelji su neizostavni partneri u obrazovanju učenika s teškoćama. Oni najbolje poznaju svoje dijete, njegove snage, izazove i potrebe, te mogu pružiti dragocjene informacije koje učiteljima pomažu u prilagodbi nastave. Redovita, otvorena i iskrena komunikacija s roditeljima ključna je za:

- bolje razumijevanje specifičnih potreba učenika,

- praćenje napretka i reakcija na različite metode poučavanja,
- zajedničko pronalaženje rješenja za izazove koji se pojavljuju u učenju ili ponašanju,
- osiguravanje kontinuiteta podrške i kod kuće i u školi.

Roditelji se često uključuju i u izradu IOOP-a, sudjeluju na sastancima stručnog tima te su važan izvor motivacije i podrške svojoj djeci.

Individualizirani pristup, podrška stručnog tima i suradnja s roditeljima čine osnovu učinkovitog inkluzivnog obrazovanja. Njihovom kombinacijom stvaramo sigurno, motivirajuće i prilagođeno okruženje u kojem svaki učenik, bez obzira na svoje teškoće, ima priliku ostvariti svoj puni potencijal.

Veza između inkluzivne i diferencirane nastave

Iako su međusobno povezani, važno je razumjeti da inkluzivna i diferencirana nastava nisu istoznačni pojmovi. Inkluzivna nastava predstavlja širu filozofiju i cilj obrazovanja: stvaranje okruženja u kojem se svaki učenik osjeća dobrodošlo, prihvaćeno i podržano u učenju, bez obzira na individualne karakteristike. S druge strane, diferencirana nastava konkretan

je pedagoški pristup i skup strategija kojima učitelji prilagođavaju poučavanje potrebama svih učenika.

Može se reći da je **diferencirana nastava jedan od ključnih alata za uspješnu provedbu inkluzivnog obrazovanja u praksi**. Ona omogućuje učiteljima da prilagode sadržaj, proces učenja i načine vrednovanja pojedinim učenicima, čime se inkluzivna vizija pretvara u stvarnost u svakoj učionici. **Bez diferencijacije, inkluzija bi ostala tek težnja, dok uz nju postaje ostvariv cilj.**

Inkluzivna nastava - planiranje

- **Prilagodba nastavnih materijala i aktivnosti**

U inkluzivnoj nastavi važno je da nastavni materijali budu jasni, pregledni i dostupni svim učenicima. To podrazumijeva prilagodbu jezika, duljine teksta te korištenje vizualnih elemenata poput slika, tablica ili dijagrama. Aktivnosti trebaju biti raznolike kako bi učenici mogli sudjelovati na različite načine – kroz igre uloga, izradu plakata, kvizove, praktične zadatke ili korištenje digitalnih alata poput Kahoota ili Padleta. Posebno je važno nuditi zadatke različitih razina težine te davati jasne i konkretne upute.

- **Korištenje različitih metoda poučavanja**

Nastavnici trebaju primjenjivati različite metode kako bi odgovorili na potrebe svih učenika. Neki od primjera su:

- **Suradničko učenje** – rad u skupinama uz jasno definirane uloge i zajednički cilj,
- **Problemska nastava** – rješavanje stvarnih ili zamišljenih problema kroz raspravu,
- **Projektna nastava** – rad na složenijim zadacima tijekom duljeg vremenskog razdoblja, uz međupredmetno povezivanje,
- **Mentorski rad** – individualna podrška učenicima kojima je potrebna dodatna pomoć.

Također je korisno koristiti multi modalni pristup (verbalni, vizualni, praktični) kako bi se ista tema približila svim učenicima na više razina.

○ **Stvaranje pozitivne i poticajne atmosfere u razredu**

Za uspjeh inkluzivne nastave presudna je atmosfera u kojoj se učenici osjećaju sigurno, prihvaćeno i poštovano. Takvo okruženje stvara se:

- poticanjem suradnje i uvažavanja različitosti,
- jasnim pravilima ponašanja,
- pohvalama i naglašavanjem pozitivnih primjera,
- osiguravanjem prostora za izražavanje mišljenja svih učenika.

Nastavnici trebaju biti strpljivi, osjetljivi na individualne potrebe i u suradnji s roditeljima i stručnim suradnicima prilagođavati nastavu kako bi svi učenici imali priliku za uspjeh.

Diferencirana nastava

"Kada učitelj pokušava nešto poučavati cijeli razred istodobno, velike su šanse da jedna trećina djece to već zna, jedna trećina će shvatiti, a preostala trećina neće. Dakle, dvije trećine djece gubi vrijeme."

Lilian Katz

Diferencirana nastava pristup je kojim učitelji prilagođavaju kurikulum i način poučavanja kako bi maksimalno podržali učenje svih učenika — prosječnih učenika, onih koji se bore s učenjem, učenika s poteškoćama u učenju, kao i nadarenih učenika.

Diferencijacija znači prepoznavanje i odgovaranje na različite potrebe, interese i sposobnosti učenika kako bi svatko imao najbolju moguću priliku za ostvarivanje svojih obrazovnih ciljeva. Važno je naglasiti da **diferencijacija nije samo pripremanje različitih aktivnosti ili materijala unaprijed** za pojedine učenike, nego uključuje **donošenje odluka u trenutku poučavanja**, na temelju razumijevanja da svaki učenik ima jedinstvene snage, slabosti i izazove. **Preduvjet za uspješnu diferencijaciju jest dobro poznavanje učenika i izgradnja odnosa s njima.**

Tradicionalna ili diferencirana učionica?

Način na koji poučavamo oblikuje uspjeh i zadovoljstvo naših učenika. U tradicionalnoj učionici, nastava je uglavnom usmjerena na učitelja, svi rade iste zadatke, a gradivo se uglavnom izlaže predavanjem ili iz jednog udžbenika. Učitelj procjenjuje znanje većinom pisanim testom, a „pravedno” znači da svi rade isto.

S druge strane, u diferenciranoj učionici, učenik je u središtu procesa. Učitelji koriste različite metode rada — predavanja, modeliranje, praktične aktivnosti, vizualne materijale — i fleksibilno grupiraju učenike prema interesima ili potrebama. Zadaci se prilagođavaju mogućnostima svakog učenika, a uspjeh se ne mjeri samo ocjenom, nego individualnim napretkom. Umjesto jedne knjige, koristi se više izvora, a učenici često mogu birati način na koji će pokazati što su naučili, bilo kroz pisani rad, model, prezentaciju ili video.

Diferencirana nastava nije samo metoda — ona stvara prostor u kojem svaki učenik ima priliku zablistati.

• Područja diferencijacije

Tri su glavna nastavna elementa koja učitelji mogu prilagoditi kako bi zadovoljili potrebe svojih učenika:

- **Sadržaj**- znanja i vještine koje učenici trebaju savladati
- **Proces**— aktivnosti koje učenici koriste za svladavanje gradiva

- **Proizvod**—metoda koju učenici koriste za demonstraciju učenja

Diferencijacija nastave uključuje promjene u jednom ili više ovih elemenata. Ne postoji propisani način diferencijacije nastave. Promjene koje učitelji uvode ovise o potrebama njihovih učenika.

- **Sadržaj:** Diferencijacija sadržaja podrazumijeva višeslojni pristup nastavi, što znači da se isti sadržaj može predstavljati **na različitim razinama složenosti**. Učitelj može koristiti **raznolike izvore** kao što su udžbenici, internetski materijali, članci iz časopisa, videozapisi ili praktični primjeri. Također, važno je strukturirati sadržaj na način koji učenicima olakšava razumijevanje, primjerice kroz **dodatnu podršku, ugovore o učenju ili sažimanje kurikuluma** kako bi se usmjerili na ključne informacije
- **Proces:** Diferencijacija procesa odnosi se na način na koji učenici uče i obrađuju informacije. To uključuje različite oblike rada, kao što su rad u grupama, u paru ili individualno, kao i fleksibilno korištenje vremena prema potrebama učenika. Nastavnici mogu koristiti različite strategije i aktivnosti prilagođene razini znanja učenika, poput **organiziranja centara za učenje, vođenja interaktivnih dnevnika, grafičkih prikaza ili primjene strategije slagalice** (Jigsaw), gdje učenici u manjim skupinama uče dijelove cjeline, a zatim ih dijele s ostatkom razreda.

- **Proizvod:** Diferencijacija proizvoda odnosi se na različite načine na koje učenici mogu pokazati svoje znanje i razumijevanje. To može biti kroz **pisane radove**, **prezentacije**, **izradu videozapisa**, **igre poput križić-kružić** (*Tic-Tac-Toe*) koja može služiti kao edukativna aktivnost za ponavljanje gradiva, kroz tzv. **jelovnike za učenje** (*Learning Menues*) koji nude učenicima izbor zadataka različite težine i vrste, s ciljem samostalnog upravljanja učenjem ili **RAFT metode** (*Role, Audience, Format, Topic*) u kojoj učenici stvaraju proizvod u skladu s određenom ulogom, publikom, oblikom izražavanja i temom. Ovo su samo neke od metoda koje pomažu u motiviranju učenika i prilagođavanju zadataka njihovim interesima i stilovima učenja.

Poznavanje učenika

Kada provode diferenciranu nastavu, učitelji osmišljavaju lekcije kako bi odgovorili na potrebe skupina učenika.

Međutim, prije nego što to učine, moraju najprije dobro upoznati svoje učenike u smislu **spremnosti, interesa i profila učenja**.

- Spremnost

Spremnost učenika odnosi se na njegovu **trenutačnu razinu znanja i vještina u vezi s određenim sadržajem**. Ona se može znatno razlikovati ovisno o području učenja. Primjerice, učenik može imati veliko

znanje o starom Egiptu, ali vrlo malo o civilizaciji Inka. Na spremnost učenika utječu i njegovo predznanje, životna iskustva te prijašnje učenje.

- Interes

Interes se odnosi na **teme, vještine ili aktivnosti koje učenika posebno zanimaju, bude mu znatiželju ili ga motiviraju**. Učitelji mogu istražiti interese svojih učenika tako što prate o čemu učenici rado razgovaraju, u kojim temama uživaju ili čime se bave izvan škole. **Važno je povezati nastavne sadržaje s interesima učenika jer se tako povećava njihova angažiranost i motivacija za učenje**. Čak i manja prilagodba nastavnih primjera ili zadataka prema interesima učenika može učiniti nastavu zanimljivijom i poticajnijom.

- Profil učenja

Profil učenja obuhvaća način na koji učenik najlakše usvaja nove informacije ili vještine (npr. vizualno, praktičnim radom, deduktivnim pristupom). U njega spadaju i uvjeti u okolini koji učeniku pomažu u učenju, poput rada u malim skupinama, mirnog prostora bez ometanja ili određenog ambijenta (npr. svjetlo, buka). Na profil učenja mogu utjecati i spol, kao i kulturno okruženje. Na primjer, učenici koji dolaze iz kultura koje naglašavaju suradnju više nego natjecanje često bolje rade u manjim skupinama nego samostalno.

Fleksibilno grupiranje

Kako bi se na najbolji način odgovorilo na potrebe učenja svih učenika, učitelji bi trebali koristiti **različite metode grupiranja** – rad s cijelim razredom, u malim grupama (obično ne više od šest učenika) ili **u vršnjačkim parovima** – uz to da učenici rade i **samostalno**.

Ako se učitelji odluče koristiti male grupe ili parove, trebaju razmotriti trebaju li grupe biti:

- Homogene – Učitelji mogu grupirati učenike sa sličnim potrebama kako bi s njima mogli raditi na specifičnom sadržaju ili vještinama.
- Heterogene – Učitelji mogu grupirati učenike s različitim potrebama učenja ili nejednakim interesima. Na taj način svaki učenik unosi jedinstvene snage i znanja u grupu.

Organizacija učionice

Općenito, dobro organizirana učionica pomaže učitelju i njegovim učenicima da najbolje iskoriste nastavno vrijeme. Tradicionalno, učitelji organiziraju svoje učionice s ciljem pružanja uglavnom nastave cijelom razredu. U takvom okruženju, usmjerenom na učitelja, učiteljski stol je često ispred učionice, a učnički stolovi su poredani tako da učenici lako vide učitelja.

Međutim, u diferenciranoj učionici, učitelj bi trebao razmotriti fleksibilnije opcije kako bi mogao učinkovitije raditi s

različitim skupinama ili pojedincima. Učitelj također treba stvoriti strukturirano okruženje kako bi se učenici osjećali sigurno dok rade u skupinama, parovima ili samostalno, bez izravnog nadzora učitelja.

Za stvaranje takvog strukturiranog okruženja, učitelj bi trebao razmotriti kako najbolje iskoristiti:

- Prostor na podu
- Oglasne ploče i zidni prostor
- Prostor za pohranu materijala

Vrednovanje i praćenje napretka

- **Korišćenje različitih metoda vrednovanja:**

Vrednovanje treba biti raznolika i uključivati različite metode, kao što su usmeno ispitivanje, pisano ispitivanje, projekti, prezentacije ili portfolio. Raznolikost metoda omogućuje učenicima da pokažu znanje na način koji im najviše odgovara, čime se povećava njihova motivacija i samopouzdanje..

- **Praćenje napretka svakog učenika:** Nastavnici trebaju redovito pratiti napredak svakog učenika i dokumentirati ga. To uključuje bilježenje jačih i slabijih strana učenika, njihovih interesa, učestalosti sudjelovanja u nastavi i kvalitete izvršenih zadataka. Praćenje napretka omogućuje pravovremenu prilagodbu nastave, promjenu

metoda rada ili uvođenje dodatne podrške učenicima koji zaostaju ili trebaju nove izazove.

- **Dokumentiranje napretka i prilagodba nastave:**

Dokumentiranje napretka učenika važno je za praćenje njihovog razvoja kroz vrijeme i omogućuje bolju suradnju s roditeljima i stručnim suradnicima. Nastavnici mogu koristiti različite alate, poput bilježaka, tablica, digitalnih aplikacija ili individualnih mapa za svakog učenika. Na temelju dokumentiranog napretka, učitelji mogu planirati daljnje aktivnosti, diferencirati zadatke, prilagoditi tempo rada ili osmisliti dodatne izazove za naprednije učenike. Tako se svakom učeniku omogućuje individualizirani pristup i bolja prilika za uspjeh.

- **Alati za vrednovanje i praćenje napretka**

Vrednovanje i praćenje napretka učenika važan su dio inkluzivne nastave. Postoje različiti alati i metode koje se mogu koristiti u tu svrhu. U nastavku su samo neki od njih.

- **Rubrike** - jasno definirani kriteriji koji opisuju očekivanja za zadatak i pomažu učenicima razumjeti što se od njih traži. Iako učenici mogu izrađivati različite radove, učitelj ih sve može vrednovati istom rubrikom.
- **Portfoliji** - zbirke radova učenika koje prikazuju njihov napredak kroz vrijeme. Omogućuju detaljniji uvid u učenikovo znanje i vještine nego jednokratni test, a

učenici kroz njih mogu pratiti svoj razvoj i postavljati ciljeve.

- **Izlazne kartice** - Izlazne kartice su brz i jednostavan način da se provjeri razumijevanje učenika, obično na kraju lekcije. Koriste se za prisjećanje činjenica, opisivanje procesa, sažimanje i postavljanje pitanja.
- **Samovrednovanje** - učenici procjenjuju vlastiti rad prema unaprijed definiranim kriterijima. To im pomaže da preuzmu veću odgovornost za vlastito učenje i surađuju s učiteljem na postavljanju ciljeva.
- **Dnevnik refleksije** - Dnevnik refleksije je osobni zapis u kojem pojedinac bilježi svoja razmišljanja, iskustva, osjećaje i učenja o određenim događajima, temama ili aktivnostima. Koristi se za samorefleksiju i razvoj vještine kritičkog mišljenja.

Kako to može izgledati u praksi - metode i tehnike

U nastavku donosimo kratak pregled konkretnih metoda i pristupa koji mogu biti vrlo korisni u radu s učenicima u inkluzivnoj i diferenciranoj učionici.

TEACCH metoda za učenike s poremećajem iz spektra autizma

- TEACCH = *Treatment and Education of Autistic and other related Communication Handicapped Children*
- temelji se na **prilagodbi okruženja za učenje**, unaprijed određenom i **predvidljivom rasporedu aktivnosti, vizualnim rasporedima** te jasno **strukturiranim aktivnostima**
- okolina se prilagođava svakom učeniku kako bi se maksimalno iskoristili njegovi individualni kapaciteti
- učionica je jasno podijeljena na različite dijelove, ovisno o tome odvija li se rad individualno, u skupini ili je predviđen prostor za opuštanje i slobodno vrijeme
- ovaj pristup **smanjuje potrebu za stalnim verbalnim uputama učitelja, dok učenicima povećava samostalnost**

Pomodoro tehnika za učenje

- jednostavna metoda koja može olakšati proces učenja te ublažiti vremenske pritiske zbog kojih smo često pod stresom
- izmislio je Francesco Cirillo 1990-tih kada je i sam bio u studentskim danima

- nazvana je Pomodoro tehnika po kuhinjskom tajmeru koji je koristio kao student, a bio je oblika rajčice.
- značajna je u kontekstu rada na sebi i povećanja produktivnosti
- povećava i održava motivaciju za učenje, smanjuje prekide učenja te poboljšava koncentraciju
- temelji se na hipotezi da se **svaki zadatak može podijeliti na niz zadataka kraćih vremenskih intervala** koje nazivamo pomodoros
- međusobno su **odvojeni kratkim pauzama**.
- razlog odvajanju pomodorosa pauzama je u tome što **mozak ima vremenski ograničen fokus**
- koncentracija je ograničen resurs koji treba koristiti u kratkim, intenzivnim intervalima rada (npr. 25 minuta), nakon čega slijede kratke pauze
- važna je jasna struktura rada i odmora za bolju mentalnu produktivnost
- redovite pauze pomažu u obnovi mentalne energije i smanjenju rizika od sagorijevanja
- jasno definirana vremenska ograničenja potiču učinkovitiji rad i smanjuju kognitivni stres

Socijalne priče

- koriste se za smanjenje nepoželjnih ponašanja ili za **pomoć u razumijevanju socijalnih situacija**
- sastavljene su od jednostavnih rečenica i naslova, uz vizualnu podršku
- priča treba biti povezana s interesima djeteta, onim što voli ili ne voli
- pišu se u prvom ili trećem licu, u pozitivnom tonu, sadašnjem vremenu, jasno i doslovno
- preporučuje se čitanje barem tjedan dana prije očekivanog događaja (npr. odlaska liječniku), ili dva puta dnevno prije određene situacije (npr. ručanja za stolom)

Načini obrade novih tema

- **Umne i konceptualne mape** – grananje i nadogradnja osnovnog pojma
- **Dijagram otvorenog uma** – učenik slikovno prikazuje 2–3 pojma o zadanoj temi, dodaje simbole, riječi ili citate unutar oblika ljudske glave
- **Double bubble dijagram** – prikazuje sličnosti i razlike između dvaju pojmova
- **Dijagram „riblja kost“** – razrada i grananje oko osnovnog pojma

Pristup smanjenog podražaja

- cilj je smanjiti razinu podražaja i spriječiti eskalaciju frustracije
- potrebno je na vrijeme prepoznati znakove rasta frustracije:
 - **unutarnji razlozi:** problemi komunikacije, osjećaj nemoći, preplavljenosti, nepravde
 - **vanjski razlozi:** zahtjev za strpljenjem ili prilagodljivošću, nedostatak razumijevanja, neočekivane promjene, senzoričko ili društveno preopterećenje
- preporučene strategije:
 - **smanjiti zahtjeve kako bi se izbjegli sukobi**
 - **izbjegavati poznate okidače**
 - **paziti na vlastito neverbalno ponašanje, govor tijela i ton glasa**

RAFT metoda

- **RAFT = Role, Audience, Format, Topic (Uloga, Publika, Format, Tema)**
- metoda kojom se učenicima daje zadatak da o nekoj temi pišu ili izrađuju sadržaj iz **određene perspektive (uloge)**, za **određenu publiku**, u **određenom formatu** i na **određenu temu**

- potiče kreativnost, dubinsko razumijevanje teme i povezivanje znanja s različitim životnim situacijama
- učitelji kreiraju tablicu s četiri stupca:
 - Uloga – koga učenik predstavlja (npr. novinar, znanstvenik, povijesna ličnost)
 - Publika – kome se obraća (npr. učenicima, javnosti, vladi)
 - Format – u kojem obliku izrađuje zadatak (npr. pismo, članak, govor, pjesma)
 - Tema – o čemu piše ili govori
- učenici mogu
 - odabrati jedan cijeli redak iz tablice
 - izabrati po jednu stavku iz svakog stupca i oblikovati vlastiti zadatak
 - dobiti unaprijed dodijeljen redak koji odgovara njihovoj razini znanja
- pogodna **za sve uzraste i predmete** jer se lako prilagođava razini učenika i nastavnim sadržajima
- RAFT zadaci su obično kratki i mogu se koristiti **u nastavi ili kao domaća zadaća**

Think-Tac-Toe metoda

- poznata i kao **Tic-Tac-Toe Board ili Choice Board**

- učenicima se ponudi **ploča (3x3 polja ili više)** s različitim zadacima/aktivnostima vezanim uz istu nastavnu temu
- učenici biraju **tri zadatka** u nizu (vodoravno, okomito ili dijagonalno), čime ostvaruju određenu slobodu u učenju
- zadaci se razlikuju po vrsti aktivnosti, težini ili stilu učenja (vizualno, kinestetički, auditivno itd.)
- metoda pomaže diferencirati nastavu jer učenici rade ono što im je **blisko, zanimljivo i u skladu s njihovim sposobnostima**
- primjer zadatka:
 - Napiši pjesmu o fotosintezi.
 - Napravi strip koji prikazuje fotosintezu.
 - Istraži tri zanimljive činjenice o fotosintezi.

Jelovnici učenja

- metoda slična jelovniku u restoranu: učenicima se ponudi **“jelovnik” zadataka** podijeljenih u kategorije (npr. predjela, glavno jelo, desert)
- učenik bira određeni broj zadataka iz svake kategorije – obično je određeno **koliko moraju odraditi iz svake skupine**
- omogućuje učenicima izbor, ali uz **jasno postavljene granice i ciljeve**

- zadaci se mogu razlikovati po težini, obliku rada ili vrsti aktivnosti
- potiče samostalnost, odgovornost i motivaciju učenika
- primjer:
 - **Predjelo:** definicije važnih pojmova
 - **Glavno jelo:** sastavi prezentaciju o temi
 - **Desert:** napravi ilustraciju ili umnu mapu

Višerazinski zadaci

- metoda kojom učitelj izrađuje **iste zadatke ili projekte, ali na različitim razinama složenosti**
- svi učenici rade na **istoj temi ili cilju**, ali dubina, kompleksnost i oblik zadatka prilagođeni su njihovim sposobnostima, interesima ili predznanju
- omogućuje svakom učeniku da **uspješno sudjeluje i napreduje**, bez osjećaja neuspjeha ili prelaganih zadataka
- primjer:

Tema: Vulkani

- razina 1: izraditi crtež vulkana s natpisima
- razina 2: napisati kratki tekst o vrstama vulkana
- razina 3: izraditi model vulkana i prezentirati ga pred razredom

Video i online materijali

Diferencijacija nastave

- Differentiated Instruction – What Is It?
- RAFT metoda
 - RAFT Strategy – Reading Rockets
- Edukativna igra Križić – Kružić (rodovi)
 - <https://jezicneigre.com/ger/krizic-kruzic-rodovi/>
- Edukativna igra Križić – Kružić (oblici riječi)
 - <https://jezicneigre.com/hr/krizic-kruzic-oblici-rijeci/>

Rješavanje izazovnog ponašanja

- Managing Challenging Behavior
- Affect is Contagious

Autizam

- Animirani opis autizma
- Strategije poučavanja učenika s autizmom – 15 Activities, Teaching Strategies, and Resources for Teaching Children with Autism

ADHD

- Dijete s ADHD vs. dijete bez ADHD
 - <https://www.youtube.com/watch?v=-IO6zqIm88s>

- ADHD kod tinejdžera
 - ADHD Teens – WebMD

Alati za izradu slikopriča

- ARASAAC – Alati za izradu slikopriča i komunikacijskih materijala
- Pictotranslator – Alat za prevođenje teksta u piktograme

Primjeri radnih listića

RAFT METODA

PREDMET: Priroda i društvo

TEMA: Zaštita okoliša

ZADATAK: Odaberi svoju ulogu (Role), publiku (Audience), format i temu (Topic). Zatim napravi zadatak prema uputama.

Odaberi jednu kombinaciju i izradi svoj rad (plakat, govor, pismo, članak ili prezentaciju) na odabranu temu. Pazi da koristiš jezik i stil koji su prikladni za tvoju publiku!

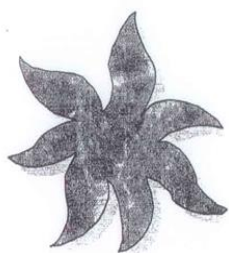
ULOGA	PUBLIKA	FORMAT	TEMA
ekolog	učenici 4. razreda	plakat	Zašto je važno reciklirati?
gradonačelnik	mještani	govor	Kako možemo zaštititi naš grad?
znanstvenik	učenici u školi	prezentacija	Posljedice zagađenja zraka
novinar	čitatelji školskog lista	članak	Lokalni problem zagađenja
učitelj	roditelji	pismo	Kako uključiti djecu u očuvanje prirode?
ribolovac	lokalna zajednica	letak	Utjecaj plastike na rijeke
umjetnik	šira javnost	plakat ili ilustracija	Poruka o važnosti čiste prirode
vrtlar	učenici koji rade u školskom vrtu	upute	Kako pravilno kompostirati?

RAFT METODA

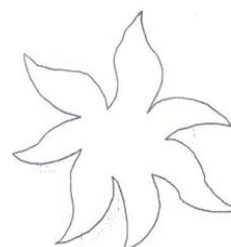
PREDMET: Engleski jezik / Priroda

TEMA: Dijelovi biljke i njihova povezanost

ZADATAK: Odaberi jednu od ponuđenih uloga iz tablice i izvrši zadatak u zadanom formatu i na zadanu temu.

PLANT RAFT

ROLE	AUDIENCE	FORMAT	TOPIC
Plant parts	Plant needs	Picture	We're made for each other
Roots	Stem, leaf, flower, seeds	Letter	You'd be lost without me
Flower	Stem, leaf, seeds, roots	Ad	I'm more than just a pretty face

METODA: TIC-TAC-TOE

PREDMET: Engleski jezik

TEMA: Kreativno istraživanje likova i tema iz *Romea i Julije* kroz pisanje, umjetnost i medije

ZADATAK: Izaberi i izvršiti po jedan zadatak iz svakog reda.

Characters	Write an essay comparing and contrasting yourself to one of the major characters.	Create a list of at least five interview questions to ask Romeo or Juliet about what the reader should learn from their experiences. Create an audio including the questions and answers.	Now that you've read <i>Romeo and Juliet</i> and watched <i>Westside Story</i> , create a play that contains these two major characters and is set in modern times.
Setting	Choose your favorite scene and describe how the setting affects the mood of the play.	Choose your favorite scene and create a detailed scaled model of it.	Choose your favorite scene and write an essay describing the differences in the settings of <i>Romeo and Juliet</i> and <i>Westside Story</i> .
Theme	List five well-known quotes from the play. List the character who said the quote and describe how each quote relates to a major theme of the play.	Create a table that compares and contrasts the Montagues and Capulets with the Hatfields and McCoys.	Create a video trailer for a new version of the movie <i>Romeo and Juliet</i> .

METODA: JELOVNICI UČENJA

PREDMET: ENGLISKI JEZIK

TEMA: PRAKTIČNE VJEŠTINE

ZADATAK: Izaberi aktivnosti koje ćeš ovaj tjedan provesti kod kuće.

HOME LEARNING MENU Week 1		
Choose ____ activities to do at home this week.		
1. Bake a dessert using an online book or recipe. Follow each step and measurements closely.	2. Play a game like Monopoly, Scategories, or Yahtzee. Read the directions out loud to the other players.	3. Write a letter to a family member or friend that does not live near you.
4. Use a map to plan your dream vacation. Where would you go? What would you see?	5. Read a book and write a review. Did you like the book? Why or why not? What was the best part? Who else should read it?	6. Turn off all the lights! Grab a book and read with a flashlight.
7. Do some research on the weather in your area for the next week. Record yourself giving a detailed weather report.	8. Make a video of yourself reading your favorite picture book. Send the video to a family member who would also love the story.	9. Download the app, Stack The States, and play the game to learn where the different states are in the United States.

Zaključak

Učionica današnjice sve je raznolikija – učenici dolaze s različitim sposobnostima, interesima, životnim iskustvima i potrebama. Upravo zbog toga inkluzivna i diferencirana nastava više nisu samo poželjne, već nužne odrednice kvalitetnog obrazovanja. One omogućuju da **svaki učenik ima priliku napredovati i osjećati se prihvaćenim i uspješnim.**

Hrvatski učitelji već danas primjenjuju mnoge elemente inkluzivne i diferencirane nastave, često i nesvjesno, kroz prilagodbe sadržaja, individualizirane pristupe, suradničke metode i stvaranje poticajne učioničke klime. Međutim, pred nama su još brojni izazovi – od manjka vremena i resursa, do potrebe za daljnjim stručnim usavršavanjem i većom podrškom sustava.

Ovaj priručnik nastojao je ponuditi konkretne smjernice, alate i primjere koji mogu pomoći učiteljima u planiranju i provođenju inkluzivne i diferencirane nastave. Nema jedinstvenog recepta – svaka učionica je drugačija, a svaki učitelj pronalazi vlastite načine kako odgovoriti na potrebe svojih učenika.

Najvažnija poruka koju želimo ostaviti jest da inkluzivna i diferencirana nastava nisu dodatna opterećenja, već put prema učinkovitijem učenju i većem zadovoljstvu svih – i učenika i učitelja. **Male promjene mogu donijeti velike rezultate.**

Ključ je u **otvorenosti za nove ideje, suradnji s kolegama i stalnom promišljanju vlastite prakse.**

Nadamo se da će vam ovaj priručnik poslužiti kao podrška na tom putu – kao izvor ideja, inspiracije i ohrabrenja da svakom učeniku pružite priliku da raste i uspijeva.

O autoricama

Jasenska Domazet učiteljica je razredne nastave u OŠ "Grigor Vitez" Osijek. Rođena je 1984. godine u Osijeku gdje je i završila Učiteljski fakultet. Kao učiteljica radi 17 godina. Želja za stalnim usavršavanjem i razvojem vještina poučavanja bila je razlog za sudjelovanje u raznim projektima. Trenutno članica Županijskog povjerenstva za LiDraNo Osječko-baranjske županije, organizatorica školskog natjecanja Dabar i koordinatorica Erasmus+ projekta.

.

Zrinka Josipović učiteljica je tehničke kulture u Osnovnoj školi „Grigor Vitez” u Osijeku. Diplomirala je na Građevinskom fakultetu u Osijeku te nakon završene pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičke izobrazbe započinje rad u školstvu. Položila je stručni ispit za učitelja tehničke kulture te aktivno sudjeluje u radu škole i stručnih tijela kao mentorica učenicima na natjecanjima iz tehničke kulture i modelarstva te članica ocjenjivačkih povjerenstava.

Sudjeluje na državnim stručnim skupovima *Primjeri dobre prakse* i međunarodnim konferencijama, a u sklopu Erasmus+ projekta *Inclusion & OUTdoor* pohađala je edukaciju „Understanding and Supporting Students with ASD and ADHD” u Firenci. Redovito provodi radionice i predavanja za učitelje tehničke kulture i voditelje učeničkih zadruga, promičući važnost tehničke kulture i razvoja kreativnosti učenika.

Branka Paškuljević Turniški profesorica je engleskog i njemačkog jezika i književnosti.

Značajan dio karijere provela je kao programska koordinatorica u civilnom sektoru, gdje je stekla iskustvo u osmišljavanju i provedbi europskih projekata. Educirala se u području upravljanja projektima, rada s mladima, interkulturalnog učenja, komunikacije i medijacije.

Posvećena je cjeloživotnom učenju, osobnom rastu i razvoju te izgradnji pozitivnih međuljudskih odnosa. U okviru Erasmus+ mobilnosti za učitelje educirala se u područjima inkluzivne nastave, učenja na otvorenom i učenja kroz pokret i igru. Imala je priliku upoznati se s obrazovnim sustavima Slovenije, Španjolske, Rumunjske i Islanda. Posebno je zainteresirana za inovacije u obrazovanju koje promiču zdravlje, cjelovit razvoj i dobrobit učenika, učitelja i šire školske zajednice.

Trenutno radi u Osnovnoj školi „Grigor Vitez” u Osijeku kao učiteljica engleskog i njemačkog jezika i koordinatorica Erasmus+ projekata.

Literatura

IRIS Center. Diferencirana nastava: Maksimiziranje učenja svih učenika. IRIS Center, Peabody College, Vanderbilt University.

Preuzeto s

<https://iris.peabody.vanderbilt.edu/module/di/cresource/q2/p07/#content>

RB Comprehension Strategies. (n.d.). *Reading comprehension strategies.*

Preuzeto 29. lipnja 2025. s

<https://rbcomprehensionstrategies.weebly.com/>

Jezicneigre.com. (n.d.). *Jezične igre za djecu i odrasle.*

Preuzeto 29. lipnja 2025. s <https://jezicneigre.com/>

ThoughtCo. (n.d.). *Think-Tac-Toe: A Strategy for Differentiation.*

Preuzeto 29. lipnja 2025. s <https://www.thoughtco.com/think-tac-toe-strategy-for-differentiation-3110424>

Waterford.org. (n.d.). *15 Activities, Teaching Strategies, and Resources for Teaching Children With Autism.*

Preuzeto 29. lipnja 2025. s

<https://www.waterford.org/blog/activities-for-children-with-autism/>

Grahn, L. (n.d.). Tiering Tasks and Text.

Preuzeto 29. lipnja 2025. s

<https://www.grahnforlang.com/tiering-tasks-and-text.html>

Ovaj priručnik izrađen je u okviru Erasmus + projekta
**IN&OUT-doprinos pozitivnom i zdravom školskom
ozračju kroz inkluzivno učenje i učenje na otvorenom.**

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe Europske unije. Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Sufinancira
Europska unija

Erasmus+
Obogaćuje živote, širi vidike.

AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU

INclusion
& **OUT**door
ERASMUS+

